

EESTI RAHVA MUUSEUM

RAHVATEADUSLIKUD
KÜSIMUSKAVAD

VII

KALASTUS

TARTU 1933

SIHTASUTIS E. R. MUUSEUMI VÄLJAANNE NR. 6

„Postimehe“ trükk, Tartus 1933.

Lugupeetud kaastööline!

Kalastus on üks neid rahva elatisalasisid, mis oma ainelise poolega (püügiriistad!) Eesti muuseumis on esitatud võrdlemisi puudulikult. Kuigi Eesti Rahva Muuseum viimaseil aastail on asunud sellegipoolse vanavara süstemaatilisemale päästmisele, pole ometi lootust, et muuseumi ainelise vanavara kogude põhjal üksi saaks tervikülevaadet meie kalastuskultuurist; nii peab ikkagi appi tulema asjatundlik ja hoolas kirjeldus. Käesolev küsimuskava tahabki olla üldiseks juhiseks kalastusriistade ja püügiviiside jälgimisel. Küsimustele tuleks vastata samas järjekorras, nagu nad on esitatud, kusjuures igale kaastöölisele jääb võimalus omalt poolt küsimuste lõppu lisada neid teateid, millele kava ulatuses tähelepanu pole juhitud. Vastajal tuleks eriti tähele panna:

1. Andmete andja nimi ja vanus.
2. Kirjeldatava ala täpne koht (kihelkond, vald, küla või talu).
3. Vahet teha, kas kirjeldatav asi või tegevus on praegu tarvitusel või kunagi varem olnud.
4. Rahvapärased sõnad ja terminid märkida nii nagu nad kohalikus murdes kuuluvad (murd sõnad eriti allakriipsutada).
5. Küsimuste järel sulgudes toodud *kursiivkirjaga* rahvapärased terminid on toodud ni-

mede meeletuletuse hõlbustamiseks, ega tarvitse need esineda just igalpool — nendele võib lisada alati uusi oma kodumurdest.

6. Oleks väga soovitatav, kui oma kirjeldusi ja vastuseid täiendaksite üsna lihtsate joonistega või, veel parem, päevapiltidega.

7. Samuti olgu meeles peetud, et Eesti Rahva Muuseum võtab heameelega vastu igasuguseid kalastusse puutuvaid riistu ja on nõus nende eest maksuma väikest tasugi, kui sellest ainult ette teatatakse.

Vastuseid on soovitatav märkida koolivihu suurusele (4⁰) lehele (või vihku) ja ainult ühele poolele. Vastused palume saata lahtises ümbrikus või ristpaela all, millele pealekleepida kaasasolev trükitud aadressleht. Meie aadresslehte tarvitades läheb kiri postile ilma postmargita.

Loodame, et Teie oma vastustega ei jäta rikastamata Eesti rahvakultuuri uurimist.

Lugupidamisega Eesti Rahva Muuseum

Tartu pk. 48.

Küsimusi kalastuse alalt.

I Üldiselt.

Kalur ja kaluri varustus.

1. Kas tuntakse kalapüüdja nimetusena mingit erinimetust (näit. *põtkud*, *kalavenelased* jne.)?

2. Kas käisid kohalikud kalurid püügihoodeaegadel võõrastes kalarandades püüdnud; kas kohalikus rannas on käinud püüdnud kunagi võõraid, eriti venelasi? Kui, siis kust need olid pärit ja kuidas leidsid nad ulualust. Kas ehitasid võõrad omi kalaonne või peatusid kohaliku elanike juure?

3. Kas oli kombeks, et kohalikud kalurid kujundasid omavahel püüdjaskondi — kuidas neid organisatsioone nimetati (kas: *artell*, *kompanii*, *partii*, *selts* või teisiti)?

4. Kas püüdjaskonnad olid püsiva või ajutise iseloomuga ja kas samasse püüdjaskonda võis kuuluda samal ajal ka mitme küla elanikke (või külakondi)?

5. Mitmeliikmelised olid püüdjaskonnad — kas oli teatavat traditsionaalset arvu?

6. Kas oli püüdjaskonnal üks või kaks juhatajat (vanemat) ja kuidas juhatajat kutsuti (kas *hirsnik*, *jättel*, *kippar* või kuidagi teisiti)?

7. Keda valiti juhatajaks (kas osavam püüdja või nooda osanik)?

8. Kas oli ka teistel liikmetel mingit ametinime — kuidas jagati püügitegevus üksikliikmete vahel?

9. Kas olid liikmed ka püünise (nooda) kaasomanikeks, kui siis, kas maksid nad oma osa rahas või tõid kaasa osa võrku?

10. Palju oli talvepüügil hobusemehi, palju jalamehi?

11. Kuidas (mis alustel) toimus saagijagamine; kas said liikmed kindlat palka või osa saagist; missuguse tasu alla arvati hobused talvepüügil?

12. Kas püüdjaskondade moodustamine on vana kohalik komme, või alles hiljem kodunenud?

13. Kas on külakonnad asetanud kalaparvede jälgimiseks välja erilisi vahte, kas parve ilmumisel andsid märku püüdjaile külas? Kas neid vahiposte nimetati erilise nimega?

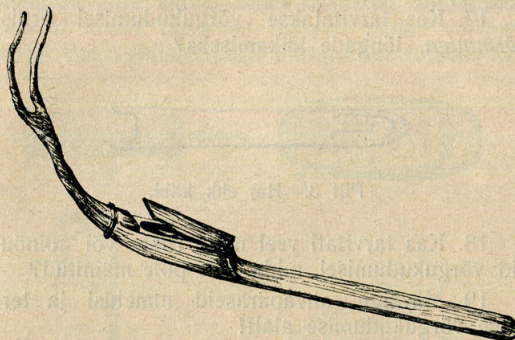
14. Kas ehitati talvepüügi hooajaks jääle ajutisi asumisone; missugusest ainest need ehitati (puukoor, *keres*), kuidas neid nimetati (*kere, kerri, lub*)?

15. Kirjeldage kohalike kalurite riietust ja muud isiklikku varustust (jääravad)!

Kalapüüniste valmistamisest ja säilitamisest.

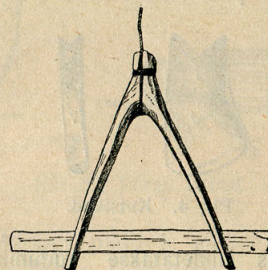
16. Kuidas nimetatakse kohalikus murrakus võrgukudumistriistu: a) harki, millel võrku kujuti (*võrguhark, vaust*)? Kas tuntakse võrgu, harki, mis kudumise ajal asetatakse taldapidi istumise alla (vt. pilt 1)? Kas tuntakse väikest harki, mis nõoriga kinnitatakse seina (konksu)

külge (vt. pilt 2). b) kuidas nimetatakse kudumisnõela (pilt 3), kas (*h*)*ui, huig, lui, käbi, pü-*

Pilt 1. Võrguhark.

rits, võrgunõel (pilt 3), millest tehti kas puust või luust? Selle osad! c) kuidas nim. lauakest,

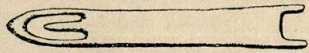

Pilt 2. Seinakinnitatav võrguhark.

millel kujundatakse võrgusilmad (kas *kaladi, kalasi, klehits, laudas, laudus, lauakene* jne.)? d)

kuidas nim. vajutist (pilt 4) kujutava võrgu all-ääres, võrgu sirguhoidmiseks (*koer, kutsikas, libinits*)?

17. Kas tarvitatakse võrgukudumisel erilist sõrnmuga, lõngade lõikamiseks?

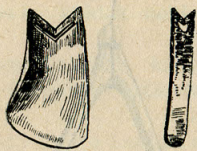

Pilt 3. Hui ehk käbi.

18. Kas tarvitati veel muid riistu või abinõusid võrgukudumisel, mida siin pole mainitud?

19. Märkige rahvapäraseid nimetusi ja termine võrgukudumise alalt!

20. Missugust sõlmimisviisi tarvitatakse võrgukudumisel? Kas tuntakse sõlme nimetusena *altpistetav* ja *päätpistetav* sõlm. Kumb on vanem sõlmimisviis? Märkige muid sõlme nimetusi, nagu neid teie pool tarvitatakse!

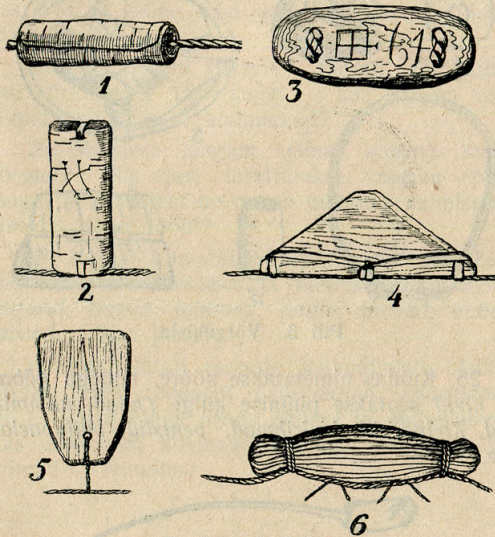

Pilt 4. Kutsikad.

21. Kuidas nimetatakse kudumisvigu (*hobune, härg, pull, jooksja* jne.)?

22. Märkige võrkpüünise üksikosade nimed (*ainad, selised, pined, veeresilmad, püüste, -võrgulina*)!

23. Kuidas nimetatakse *lauakesi, korke*, — tohu või koore moodustisi, mis kinnitatakse võrgu pealmise ääre külge, selle veepinnal hoidmiseks (*käbad, lauad, laudused, laoksed, pullad* või *pullud*)? Kas erinimetusega märgitakse eriainet või

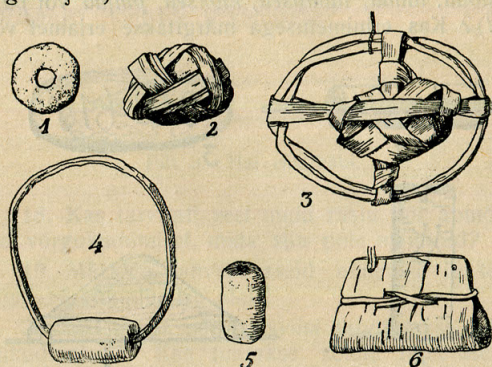

Pilt 5. Võrgu käbad.

erikuju? Märkige pildil 5, milline kuju on teil tarvitusel!

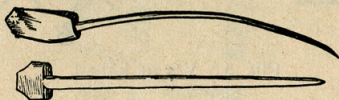
24. Mida tarvitatakse võrgu allääre vajutiseks (*kivi, telliskivi, liivakott, raudrõngad, tina*); milline on neist vanemat algupära? Märkige pildil 6, milline kivikuju on teil tarvitusel! Mil-

lesse mässiti võrgukivi (pajukoor, tahupauna - või punutisse)? Kivide eri nimetusi (*kivid, krugid, lingukivid, nurukivid, mätska, raakivid, raguts* jne.)?

Pilt 6. Võrgukivid.

25. Kuidas nimetatakse nõõre, millega *käbad* ja *kivid* seotakse püünise külge (*hilad, kammit-sad, kivinöörid, kivirihmad, pentslid, pullupaelad* jne.)?

Pilt 7. Põimipulgad.

Kuidas venitatakse võrku — kas sellejuures tarvitatakse *põimipulka* (pilt 7)?

26. Kuidas kutsutakse võrkpüüniste püügi-valmist seadmist — kas nimetatakse: võrku (püü-

nist) *ehitama* või *rakendama*? Kirjeldage püüniste *rakendamist*!

27. Kuidas nimetatakse võrguosade üksteise külge õmblemist, kas tuntakse selle tegevuse märkimiseks sõna *jamama*? Kas esineb sõna *jama* võrguõmbluse (liitekohta, jatku) tähenduses, või ka mõne muu asja liitekohta (õmbluse) tähenduses?

28. Kas pargiti (värviti), tõrvati, või suitsetati võrku enne tarvitamist — kas see on vana komme või hiljem kodunenud?

29. Millisest lõngast (lina, kanep) kujuti võrgud? Mis ajast tarvitatakse vabrikku (poe) lõnga ja mis ajast on ostma hakatud valmispüüniseid? Kust toodi?

30. Kuidas kuivatati võrkpüüniseid? Mis kuju olid kuivatusseadeldised ja kuidas neid nimetati (*agurid, antsid, juhtmed, nagid, soosad, vabed, vaosed, võllad* jne.)?

31. Kas ehitati rannale kalapüüniste säilitamiseks erilisi hooneid (*võrkmajad, kalasaunad* jne.)? Kirjeldage nende ehitust ja ehitusainest! Kas need olid köetavad (ahjuga, koldega) või külmad? Nimetus!

II Püügiviisid.

Algelised käsipüügiviisid.

32. Kas tuntakse kalade pörutamist või nuimist sügisel läbi noore jää; kuidas nimetatakse seda püügiviisi (*pörutamine, peksujäl käimine, välksul käimine, värsul käimine* jne.)? Millist riista tarvitati seejuures löögiriistana; kas oli

sellel erilist nimetust (*parts, pōrunui*)? Kuidas ammutati kalad läbi jää, kas palja käega või kahvaga (haamiga)?

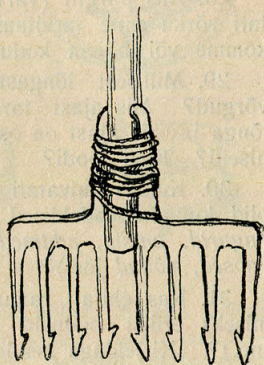
33. Kas püütakse palja käega?

34. Kas püütakse kalu silmusega ja milliseid kalu? Kuidas nimetatakse kalasilmust?

35. Kas püütakse kalu kahvaga või haamiga; millistel puhkudel (talvel jääaugust, nooda eest

Pilt 8.

Pilt 9.

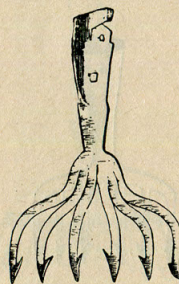
jne.)? Kas raiutakse talvel auke ja veerenne jäässe ja püütakse neist kalu? Kas neid renne või auke kaetakse õlgede või riidega? Kirjeldada püügi üksikasju! Kas tuntakse sõna *ummukeses püük* ja mis tähenduses?

36. Kas püütakse *liiviga* (*liimiga*); või *notaga*, kus ja milliseid kalu? Milline kuju on *liivil* (*liimil*), *notal*?

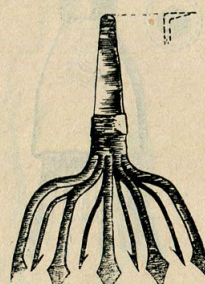
Ahinga- (västra-) püük.

37. Kas tarvitatakse sõna *ahing(as)* või *västär*, või on kummalgi sõnal oma eritähendus? Kas tuntakse sellekujulise pisteriista märkimiseks veel muid termine (*piht, lestapiht*)? Milline *ahinga* (*västra*) tüüp on kohal tarvitusel (pildid 8—14)?

38. Kas käiakse ahingaga püüdmas ka öösel tulevalgel? Kuidas seda püüki nimetatakse (kas *toosel- või tuluselkäimiseks*; *londil käima, tulel*

Pilt 10.

Pilt 11.

käima, tuldajama, tooskama)? Mida tarvitati valgustus (põletis-) aineks; millele pandi tuli põlema: kas raud- või puuhargile, milline on nende kuju, või ehitati selleks venesse eriline tulease (*patsas*)? Kas tuntakse üldse sõna *patsas* ja kui, siis millises tähenduses?

Õnge- (unna-) püük.

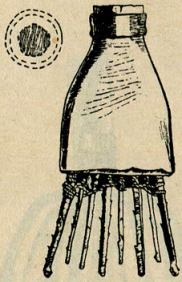
39. Kas tehakse vahet *õnge* ja *unna* vahel; millist püünist märgitakse ühe või teise sõnaga?

Kas tuntakse õngepüüniste märkimiseks veel muid termine (nagu *konks*, *krutska*)?

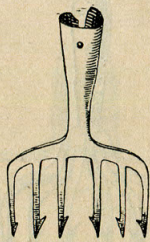
40. Kas tarvitatakse või on tarvitatud puu- või luuõngi; mis kuju need olid (joonistada!)?

41. Mida pannakse õngesöödaks (kala, kalatükid, uss, tõuk, kärbes, leib, hernes jne.)?

42. Kas säilitati söödausse ka talvel jääpüügiks ja kuidas toimus säilitamine?

Pilt 12.

Pilt 13.

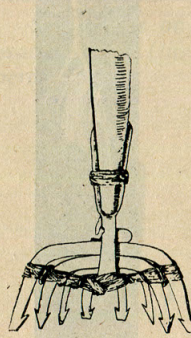
43. Kas tuntakse söödata õngi, millel konksud on kinnitatud metall kalajäljendi külge; mis kuju need on, kas kahe või enam arvu konksudega pilt 15, kuidas neid nimetatakse (*sikuska*, *mänguõng*); kuidas toimub püük? Kust tuli tarvitusele?

44. Kas tarvitati õnge küljes mingit värvi (punane või sinine lõngatops) kala õnge avatlemiseks?

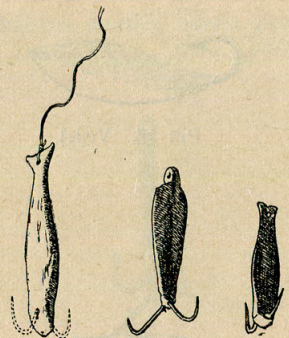
45. Kas tuntakse õngi, mida veetakse nõoriotsas paadi järel; mis kuju need on ja millal tu-

lid tarvitusele; kuidas neid nimetatakse (*lant*, *vedel*, *vedelik*)? — pilt 16.

46. Kas tuntakse püügiviisi, kus terve rida õngi kinnitatakse pika selgnööri külge; kuidas niisugust õngerivi nimetatakse (*põhjaõnged*, *jadaõnged*)? Kas lastakse õngerivi otsekohe põhjapääle või jäävad õnged poolvette? Kas püütakse nendega ka talvel? Märkida nende õngede üksik-

Pilt 14.

Pilt 15. Õnged tinast kalajäljendiga.

osade nimed! Millal ja kust tuli tarvitusele? Kuidas korraldatakse nimetatud õnged püügiks — kas erilisse õnge (unna) kasti kerra või pööra (kerilaudade) pääle? Mida pannakse söödaks selliste õngede otsa?

47. Kas tuntakse üksikõngi, milliseid kinnitatakse nõoriga hargi (piiritisa) külge ja sellega teiba või jää-ääre külge? Milline on hargi kuju (pilt 17 ja 18)?

48. Kas tuntakse erilist lutsuõnge (pilt 19); kui mitme haruline see on; kuidas seda nimeta-

takse (*lutsumänd, lutsuund*) ja kust tuli tarvitusele? Kas kinnitatakse nimetatud õngele külge metalliosakesi, mis raputades sünnitavad kõlinalat (pilt 20, 21)? Kas kinnitati see õng nõõri otsa või varre külge?

Pilt 16. Vedel.

Pilt 17.

Õngehargid.

Pilt 18.

49. Kas tuntakse n. n. *lutsuhelinaid* või *lutsumängu*, mille päält kala püütakse ahingaga?

50. Kus säilitatakse õngi jõudeajal? Kas tarvitatakse selleks õlefuusti (pilt 22) või riidelappe? Kuidas puhastatakse õngi (kraapimine, tuhaga, liivaga hõõrumine)?

51. Kas tuntakse õngede säilitamiseks erilist karpi, mille nimi on *jagar* või *karbik*? Kus neid valmistati?

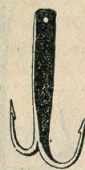
Piiramis- (nooda-) püük.

Noot.

52. Kas on kunagi tõmbepüüniseid tehtud lehtpuu hagudest? Kuidas sellist lehtnoota kutsuti?

53. Kas tarvitatakse mõnikord nooda asemel ka liht (pärata) võrku; mitmest võrgust sarnane püünis koostatakse ja kuidas seda nimetatakse?

54. Kuidas on kohalikus murdes nooda peaosade nimed (*tiivad, reied, harud, pera, pära, peris*)?

Pilt 19. Lutsuõnged.

55. Mitmest võrgust koostati tiivad ja kuidas on nende eriosade nimed? Kas tuntakse nooda tiiva otsa nimetusena sõna *kahle*? Kuidas nimetatakse põikpuud (keppi) noodatiiva kitsamas otsas (*kahlepulk*)? — (pilt 23.)

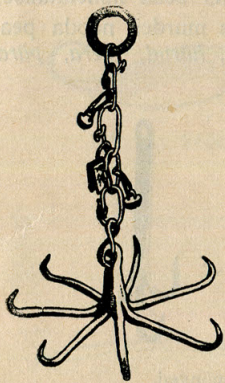
56. Mitmest osast koostati pära ja kuidas on nende osade nimed (*plahkad, lobutkid, gili*)?

57. Kas tuntakse nooti, millel üks tiib oli pikem teistest? Kas lühemal (pikemal) tiival oli erinimetust (*kriisiharu*)?

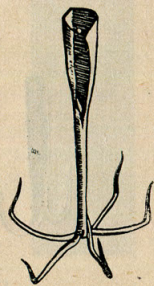
58. Kas tuntakse nooda nimetusena ka *raga*?

59. Kellelt õpiti noodapüüki ja nooda ehitustehnikat? Millest tehti nooda köied (kas niinest, tohust, või kanepist)? Kust osteti nooda võrke ja eriosi?

60. Kas noot kuulus mõnikord ka mitmele isikule (vrld. artell — noodaosanikud p. 9)?

Pilt 20.
Nõõriga lutsumänd.

Pilt 21.
Varrega lutsumänd.

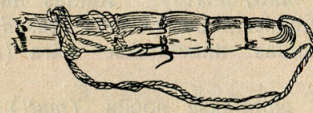
61. Kas tuntakse noodapüüki jalgsi madalas vees ilma paatide või lootsikuteta? Kuidas nimetatakse sarnast püügiviisi?

62. Kirjeldage noodapüüki jõekaldal, avavees jne.!

63. Kui kallas oli pehme, kas ehitati siis sinna mingit kindlamat jalgealust noodatõmbamiseks? Kuidas seda kutsuti (kas *suiste*, *kriis*, *kriisiparv*)?

64. Kuidas nimetatakse nooda maaletõmbamispaika (kas *suiste*)?

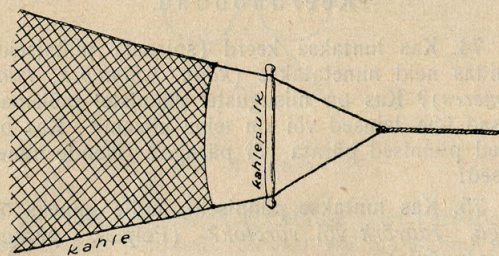
65. Kas tarvitati nooda randa tõmbamiseks erilist pööra (*vintsi*, *vorutit*) või toimus tõmbamine käsitsi?

Pilt 22. Õletuust õngede säilitamiseks.

66. Mitme inimesega ja venega toimus suvine (avavee) püük?

67. Kuidas nimetatakse püünisega piiratavat ala (või saaki) — kas *loom*, *loomus* või kuidagi teisiti?

Pilt 23. Kahleots.

68. Kas püütakse noodaga ka talvel?

69. Millist kuju on talvepüügi loomus jääl — kas kolmnurkne, nelinurkne või poolkuu taoline?

70. Märkige talveloomuse aukude nimed ja kirjeldage üldse püüki!

Mutinoot, mutt.

71. Kas tuntakse nooti, millel on võrktiibade asemel võrguräbalate või õlgedega ümbermässitud kõied; kuidas niisugust püünist nimetatakse (*mutt-noot, mutt, meres*)? Kuidas nimetatakse niisuguse püünise tiibu (*kusid, kusad, tuudikõied*)? Kuidas nimetatakse pära (*mutipära, meres*)?

72. Kas ehitatakse nooda (*muti*) pära ka mõrra (rüsa) kujuliselt pujustega; millal tuli sarnane pära tarvitusele?

73. Kust õpiti tundma mutti? Kas mingi teine püünis kannab kohalikus keelemurdes veel muti nimetust?

Keerdnoodad.

74. Kas tuntakse keerd (spiraal) püüniseid; kuidas neid nimetatakse (*kään, käänivõrk, käänimeres*)? Kas on niisugustel püünistel mõlemad otsad ühe laused või on teine kitsam? Kas on need püünised pärata või päraga? Nende nimetused!

75. Kas tuntakse püüniseid, mille nimeks on *raga, raavõrk* või *vorotok*? (Peipsil: päraga keerdpüünis).

76. Kas eelpool nimetatud keerdpüünised on vana algupära, või hiljem sinna tarvitusele tulnud? Kust?

77. Kas tuntakse kalapüügi viisi, mida nimetatakse *ragamiseks* või *rabamiseks* (*ragama, rabama*)? Kirjeldage seda — kas see toimub suvel või talvel?

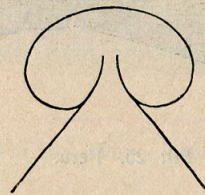
Muid piiramispüüniseid.

78. Kas tuntakse püünist, mille nimi on kuu-rit (paiguti ka *regi*)?

79. Kas tuntakse kotikujulist tiivadeta püünist, millega püütakse mööda vett ujutades. Kuidas seda nimetatakse (kas *kale, kalemõrd, volok, volotšok*)?

Tõkkepüük.

80. Kas ehitatakse jõgedesse, järve või mere-
randadele keppidest, hagudest või kividest kala-
aedu? Mis on nende kohalik nimetus (kas *tõk-
ked, sääsad, sakolid, kaitsad* või *käred*)?

Pilt 24. Kaits.

84. Kas puutõkked ehitatakse püst varbadest või rõhtaia kujuliselt okstest või haokubudest? Kuidas neid igal üksikjuhul nimetatakse?

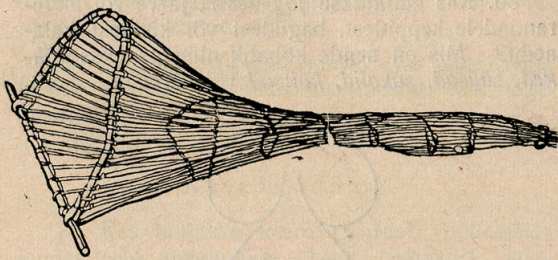
82. Kuidas nimetatakse valmispunatud tõkke osa (*laudid, tarjad*)? Kuidas nimetatakse keppe, latte, millest püünis punutakse?

83. Kas tuntakse sarnast — *kaitsa*-nimelist — tõkkepüünist, nagu on pildil 24.; kas sarnaseid on tarvitatud kunagi varem ja kuidas on teda kutsutud?

84. Kas tuntakse pujuseta (neeluta) vitsmõrda (pilt 25.); kuidas seda nimetatakse (*peru, pikk*)?

85. Kas tuntakse pujuseta võrkotti kalapüünisena; kuidas seda nimetatakse (*sääsavõrk, voluk, volukas, tõkkekot, raam*)?

86. Kuidas toimus püüdmine — kas püüdja valvas püügiajal võrku? Kas ehitati valvurile selleks eriline majake (*sääsamaja, sääsaputka*)? Kas varustati püünis-kott tundenõõridega? Kas

Pilt 25. Peru.

hoiti neid nõõre peos või olid need seotud erilise signaalkella külge?

87. Kas püütakse veel vitsmõrdadega? Mis-sugusest materjalist koostati niisugused püüni-sed — kas pajuvitsadest või voolitud varbadest?

88. Kas tuntakse korvikujuliselt punutud vitsmõrdu? Kas on nende püüniste päratipp kinnine või suletakse see püügiajaks topiga?

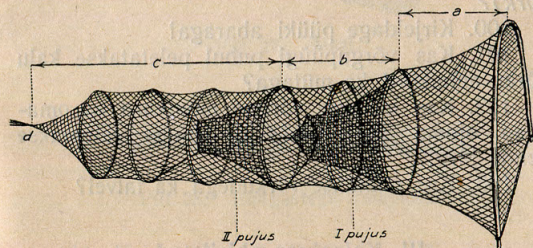
89. Kas tuntakse kuhiku (trehtri) kujulisi peerg-mõrdu, millel sees kasetohust pujus?

90. Kirjeldage vitsmõrra valmistamisviise ja andke üksikosade nimed (*mõrrasuu, pujus, neel,*

timbuosa, timp jne.)? Kas mõrra suuvits on ümmargune, loogakujuline või nelinurkne, kas suuavaus on laiem kui mõrra läbimõõt keskelt ja kas see ulatub trehtrina ettepoole?

91. Kas tuntakse raamile tõmmatud võrkmõrda ja kuidas seda kutsutakse?

92. Millal tulid tarvitusele võrkmõrrad? Kuidas neid kutsutakse — kas *mõrd* või *rüsa*? Kas tuntakse väikese luhamõrra nimetusena sõna *voluk(-as)*?

Pilt 26. Mõrd e. rüsa.

93. Kirjeldada võrkmõrra (*rüsa*) koostamist? Kas *vitsad* (*rõngad, võrud*) kinnitati sisse- või väljapoole võrkkatet? Kas koostati enne mõrdu ka 2—3 trehtrikujulisest võrkkotist, neid üksteise külge sidudes? Märkige mõrra (*rüsa*) osade nimed pilt 26. järgi.

94. Millal tulid tarvitusele sügavvee (mere) mõrrad (*rüsad*)? Kus õpiti neid tundma?

95. Kuidas nimetatakse mitmest sügavvee mõrrast koostatud püüniste süsteemi (*sääs, sakol*)?

96. Kas kinnitati mõrrad põhja *vaiadega* (*tik-kudega, teivastega*) või ankrutega?

97. Kas tuntakse oksakubudega kalapüüki? (Kubud lasti vette selleks, et kalad sinna sisse poeksid.)

Võrgupüük.

98. Kuidas nimetatakse harilikku kalavõrku (*ativõrk, nakkusvõrk*)? Nimetage muid nimesid!

99. Kas tuntakse kahe- või kolmekordse linaga võrke; kuidas neid nimetatakse (*abar, kemm, kimm, kimudega võrk, liigsilmadega võrk*)?

100. Kirjeldage püüki abaraga!

101. Kas võrgupüügi puhul peletatakse kalu võrku mõnikord ka mütaga?

102. Kas lastakse võrgud mõnikord ka omapead ujuma (*aevõrgud*) ja kuidas valvatakse nende järgi?

103. Kas püütakse võrkudega ka talvel?

III Kalastuse abiriistad.

104. Millised püüniste märgid on tarvitusel kohalikus rannas; kuidas nimetatakse neid (kas *agurits, kupp, leede, majakas, mätka, klobi, viri, trilla, täht, valk, lipp* jne.)? Mida tarvitatakse märkideks (õletuust, viht, riidetükk jne.)?

105. Millised talvepüügi abiriistad on tuntud (*tuurad, hargid, koogud, hirrred, käksid, pootshaagid*)? Nende rahvapärased nimed!

106. Milliseid kalapeletamisriistu tarvitatakse: kas tuntakse *mütta*, millega vees lüüakse summu? pilt 27. Milline müta kuju on tarvitusel (kas õõnsa või umbse kabjaga)!

107. Kas tuntakse sarnast metallrõngastega peletamisriista nagu on kujutatud pildil 28.

108. Kuidas nimetatakse mütta kohalikus keeles (kas *mütt, kopunui, puls, pulsipuu, põtk* või *tarbu*)?

109. Kuidas nimetatakse müttamisetegevust (*müttama, koputama, porkama, pulssi lööma*)?

110. Kas talvekalastusel tarvitatakse erilisi regesid või saane (*korup, vodovik* jne.) või kelke?

Pilt 27. Mütt.

Pilt 28. Rõngastega kalapeletamisraud.

111. Kui püünised katkesid või langesid põhja, millega neid siis päästeti; kas tarvitati selleks kuuse või männi kärbist ja kuidas seda kutsuti [kas (*h*)*agur(its)*]?

IV Kala säilitamisest ja konservimisest.

112. Kas tuntakse kala elussäilitamist auku-
dega veenõus; mis kuju on säilitamisnõul; kas on see koostatud auklistest laudadest või varbadest ja kuidas nimetatakse (*kumm, pandur, sump*)? Kas tuntakse võrgukotti kalade elussäilitamiseks, kuidas seda nimetatakse (kas *kars*)?

113. Kirjeldage kalapuhastamise ja soolamisviise!

114. Kas tuntakse kalakuivatamist vabas õhus või päikese käes. Milliseid kalaliike kuivatati ja kuhu need asetati kuivama (kas nõõrile, õlgedele või tarjadele)? Kui kaua kestab kuivatamine?

115. Kas on kombeks kalu suitsetada? Kirjeldage, milline oli suitsetamiseadeldis (suitsu-ahhi); millega suitsetati (lepapuu, kadak, õled, nõgesed jne.)?

116. Kas määndati kala enne tarvitamist, või lasti kalad kerges soolas vähe hapuks minna; kas olete kuulnud, et hapukala on kunagi olnud enam eelistatud kui värske?

117. Milliseid toite valmistatakse teiepool kalast? Kas tuntakse kalapiirakat?

V Kombeõigusest kalastuse alal.

118. Rannaõiguse (püügiõiguse) kasutamine. Kas käidi püügivee omandusõiguse suhtes igakord maksvate seadusenormide järgi või talitati mingi kohaliku kombeõiguse põhjal?

119. Kas talvepüügil tohtis kasutada teise püüdjaskonna mahajäetud püügikohta (*loomust*) ilma luba küsimata; mida jäeti märgiks püügikohale, kui seda taheti säilitada ka edaspidiseks püügiks?

120. Kas tuli kalameeste hulgas ette vargusi ja kuidas süüdlast karistati?

VI Kalastusega seotud ebausku kombeid.

121. Kas oli kombeks uut noota (või muud püünist) tuua toast välja läbi akna; kas suitsetati uut noota või vana enne püügile minekut?

122. Kas pandi noota leiba, elavhõbedat või soolateri, et püügiõnn parem oleks?

123. Kas oli keelatud püügi puhul nimetada mõne looma (karu, rebase jne.) või olendi (*kuradi*) nime; millist kahju seest kardeti, kuidas karistati süüdlast (kas pandi see tahmase paja põhjale istuma)?

124. Kas naine avaldas oma juuresoleku või puudutamisega püüniste tegemise puhul mingit halba mõju?

125. Kas tohtis võrkpüüniste valmistamise (kudumise) puhul tarvitada lõngalõikamiseks nuga, või pidi lõnga katkestama? Millist kahju kardeti noa tarvitamisest?

126. Kas oli kuu ja päikese varjutamisel mingit mõju püüniste valmistamisele ja parandamisele? Kas puhastati varjutuse ajal õngi?

127. Kas oli vastutulijal mingit mõju püügiõnnele (*naine, papp, mingi loom*)?

128. Kuidas sai omandada teise kaluri kalaõnne; kas varastati selleks naabri püüniste osi või lasti oma võrgud naabri võrkudele?

129. Kas püügile minnes paluti jumalat või paljastati pea?

*

130. Mida muud oleks teil märkida oma kodunurga kalastuse alalt, mida selles küsimuskavas pole märgitud?

Tartus 9. II 33.

G. Ränk.

123. Käs naino vaitas oia muretoita
puitunneis puitunneis puitunneis
halla moinu.

124. Käs naino vaitas oia muretoita
puitunneis puitunneis puitunneis
halla moinu.

125. Käs naino vaitas oia muretoita
puitunneis puitunneis puitunneis
halla moinu.

126. Käs naino vaitas oia muretoita
puitunneis puitunneis puitunneis
halla moinu.

127. Käs naino vaitas oia muretoita
puitunneis puitunneis puitunneis
halla moinu.

128. Käs naino vaitas oia muretoita
puitunneis puitunneis puitunneis
halla moinu.

129. Käs naino vaitas oia muretoita
puitunneis puitunneis puitunneis
halla moinu.